

PROGRAM DOMOWINY

- Zwjazka Łužiskich Serbow z.t. –

I. Předślowo

Serbja zhladuja na 1400-lětne stawizny. Lětstotki dolho běchu narodnje potłóčowani. Něhdyšim mócnarstwam pak so njeporadži, serbskemu ludej jeho žiwjensku wolu a jeho přeswědčenje na lepši přichod rubić a podusyć. W času so stajnje přiwótřaceho narodneho potłóčowanja spočatk 20. lětstotka załožichu narodnje wědomi serbscy prócowarjo 1912 Domowinu jako Zwjazk serbskich towarstwow. Z tutym zmužitým krokem so poradži, zjednočić narodne mocy do zhromadneho wotwobarskeho boja. Załoženje Domowiny bě wusahowacy podawk w našich dołhich stawiznach.

1933 nastupi němski nacionalsocializm swoje mócnarstwo. Njewobhladowaše Serbow jenož jako rasowje mjenjehódnych, ale jako lud bjez stawiznow a kultury, a takle z nimi tež wobchadžeše. Skónčnje bu 1937 Domowina a wšo serbske zakazane. Historiski džeń 8. meje 1945 přinjese tež Serbam wuswobodženje z kwakle němskeho fašizma a wumóženje z wěsteje narodneje smjerće. Wosebje nacionalsocializm je do serbskeje narodneje substancy hłuboke rany nabił. Z tym so narodne wědomje dale dušeše a začuće narodneje mjenjehódnoty rosćeše.

Wobnowjenje Domowiny dnja 10. meje 1945 a jeje spěšny rozrost swědčeštej wo žiwjenskej woli Serbow a jich žedženju za demokratiskimi poměrami. To běše a je rozsudne wuměňjenje za dalše traće a přichod Serbow. Hižo w přěnich powójnskich lětach a po załoženju NDR wutworichu so za narodne wuwice Serbow prawniske a institucionelne wuměňjenja. Domowina wuwi so na šěroko připóznatu zastupjerku zajimow serbskeho luda. Při zwoprawdženju statneje narodnostneje politiky je so pod datymi wuměňjenjemi a móžnosćemi za wobkedźbowanje narodnych wosebitosćow Serbow zasadźowala.

Po towaršnostnym přewróće 1989/90 je so cyłkowne a z tym tež prawniske položenje Serbow w samsnej měrje kaž za wšěch staćanow nowych zwjazkowych krajow w Němskej změniło. Pod wuměňjenjemi wičneho hospodarstwa a swobodno-demokratiskeho porjada je wobkedźbowanje specifiskich narodnych prawow Serbow w krajomaj Sakska a Braniborska zakonsce rjadowane. Při jich zwoprawdženju trjebamy podpěru stata a komunow a twarimy na zrozumjenje, solidaritu a připóznaće němskich sobuwobydlerjow.

Wuznamne a trěbne za dalši přichod serbskeho luda je zwyżenje swójskeje zamołwitosće za narodne wuwice a samopostajowanja, wosebje w kubłanskich a kulturnopolitiskich naležnosćach. Serbja wuznawaja so k swojim stawiznam, k swojej řeči, kulturje a tradicijam.

II. Powšitkowne zasady

Domowina je politisce njewotwisny a samostatny zwjazk Łužiskich Serbow a třěšny zwjazk serbskich towarstwow Hornjeje, srjedźneje a Delnjeje Łužicy. Zwjazk čuje so zamołwity za dalši přichod serbskeho luda. W swoim skutkowanju wuwiwa a podpěruje Domowina wšitke prócowanja, kotrež so měrja na zdźerženje a wozrodženje serbstwa. Kedźbnosć wěnuje wona posrědkowanju wědy wo stawiznach Serbow. Wona wobchowa a wuwiwa wupruwowane formy narodneho džěła runje tak kaž wužiwa skutkowe nowe móžnosće, struktury a formy za swoju džělawosć, kotrež najlěpje služa specifiskej rěčneje situaciji a cyłkownym narodnym zajimam. Serbske wuznaće je rozsudne znamjo za narodnu identitu.

Domowina zastupuje narodne zajimy a wolu serbskeho ludu w kontinuiće prawniskeje naslědnicy Domowiny – Zwjazka Łužiskich Serbow. Wona wuznawa so k swobodnemu demokratiskemu zakładnemu porjadem w Zwjazkowej republice Němska. Ze svojim skutkowanjom zwyża swoju awtoritu a swoje připóznaće mjez Serbami a w towaršnostnej zjawnosći.

Domowina je njehladajo na swětonahlad, wěrywuznaće, socialny staw abo starobu wšěm Serbam wotewrjena. Jednota a zhromadnosć mjez Serbami Hornjeje, srjedźneje a Delnjeje Łužicy matej so dale skrućeć. Wona džiwa na runoprawne a wuwážene wuwice wšěch wobłukow narodneho žiwjenja. Runoprawosć, runohódnosć, toleranca, pomoc a wzajomna podpěra mjez Serbami su wodžacy princip w džěle zwjazka.

Domowina spěchuje mjezsobne zrozumjenje, připóznaće a česćowanje mjez serbskeje a němskeje ludosću. Wona wudźeržuje a rozšěrja přećelske zwiski k słowjanskim ludam, k narodnym mjeńšinam a mjezynarodnym zjednoćenstwam narodnych mjeńšin a zastupuje solidarne wzajomne zajimy.

Domowina wobkedźbuje w swoim skutkowanju, zo tworitej pola wěriwych Serbow nabožnosć a narodnosć kruty cyłk. Wěriwi křesćanskeju cyrkwjow ze swěrnym hajenjom nabožnych zarjadowanjow kubłanju a nałožowanju serbskeje rěče přinošuja. Z tym podpěruja zachowanje našich nabožno-narodnych hódnotow.

Domowina a w njej zjednoćene towarstwa, zjednoćenstwa, župy a skupiny maja šěroke zapřijeće serbskeje młodžiny do narodneho džěła jako jedyn z bytostnych nadawkow. Při tym wobkedźbuj so jeje zajimy a kreatiwnosć při rozwiwanju načasneje towaršliwosće a podpěruja so jeje iniciatiwy při wužiwaniu swojiskich formow hajenja serbskeje zhromadnosće. Ze zapřijećom młodostnych do nawjedowacych gremijow spěchuje so jich zwólniwosć k přewzaću sobuzamołwitosće.

Domowina zasadźuje so za poľne zwoprawdženje zakonskich prawow serbskeho luda a za dalše zawěšćenje statneho financneho spěchowanja, kotrež zaruča potrebu k zachowanju a wuwiwanju serbskeje rěče, kultury, tradicijow a nałožkow Serbow. Spěchować ma so politiske sobupostajowanje Serbow na wšěch polach towaršnostneho žiwjenja jako wuraz jich runoprawosće.

Domowinu nawjeduje zwjazkowe předsydstwo, kotrež jako kruty a jednotny cyłk po demokratiskich zasadach džěła. We wuprajenjach k wobsahowym prašenjam narodneho džěła zaruča so pluralita.

III. Ćežišća w skutkowanju

Wobsahowe wuprajenja we wustawkach a programje Domowiny tworja jednotu.

1. Serbska rěč

- Serbska rěč – hornjoserbska a delnjoserbska – we swojej wšelakorosci je najdrohotniše kubło Serbow. Wona je wažne přiznamjo serbskeje identity. Wojować ma so wo poľne připóznaće serbskeje rěče w zjawnym žiwjenju. Nawuknjenje, nałożowanje a spěchowanje serbskeje rěče ma w cyłym narodnym skutkowanju prioritu. Z jeje nałożowanjom w swójbach, w serbskej zhromadnosći a w zjawnym towaršnostnym žiwjenju roscetej jeje wuznam a nahladnosć. Z tym spěchuje so jeje nawuknjenje, nałożowanje a daledawanje přichodnym generacijam. Wobstejaca koncepcija z rěčspěchowacymi napravami so běžnje aktualizuje.

- Wot 01. januara 2001 džěła Rěčny centrum WITAJ pod nošerstwom zwjazka. Jeho zakładny nadawk je zdźerženje, posrědkowanje a spěchowanje serbskeje rěče wot žłobika a pěstowarnje přez šulu hač k dorosćenym kaž tež wuwijanje hornjoserbskeje a delnjoserbskeje rěče. Zwoprawdźenje nadawkow Rěčneho centruma WITAJ žada sej podpěru wšěch w Domowinje zjednočenych towarstwow, zjednoćenstwow, župow a jednotliwcow kaž tež Załožby za serbski lud a wot njeje spěchowanych institucijow, wobkedźbuju jich specifiske nadawki a móžnosće. Domowina podpěruje wukubłanje a dalekubłanje serbskich wučerjow, kublarjow a pěstowarkow.

- Nowy koncept dwurěčneho kubłanja w serbsko-němskich šulach, kotrehož zaměr je aktiwna dwurěčnosć, Domowina sobu njese, jeho zwoprawdźenje kritisce přewodža a aktiwne podpěruje.

- Kubłanje w swójbje, přikład staršeju we wědomym nałożowanju serbskeje rěče a pěstowanje serbskich tradicijow maja wulki wliw na wuwijanje narodneje identity wotročaceje generacije. Wosebitu pomoc trjebaja při tym narodnje a rěčnje měšane a dalše zajimowane swójby. Domowina zasadźuje so zhromadnje ze staršimi, z pěstowarkami, z kubłarkami/jemi a wučerkami/jemi kaž tež nošerjami kubłanišćow wo zakótwjenje serbskeje rěče na wšěch serbskich a dwurěčnych kubłanišćach. Maćernorěčne kubłanje młodeje generacije ma wusahowacy wuznam. Serbske šule maja sobu zamołwitosć za wuwijanje a krućenje narodneho wědomja šulskeje młodžiny.

2. Serbska kultura a wuměłstwo

- Kultura a wuměłstwo stej wuraz žiweho naroda a jeho tworićelskich zamóžnosćow. To plaći w połnej měrje tež za serbsku kulturu. Wona je wobstatk europskeje a swětoweje kultury. Z kulturu a wuměłstwom ma so zwuraznjenje narodneje identity spěchować.

- Spěchować ma so wuwijanje nowych twórbow serbskeho wuměłstwa wšěch žanrow a formow. Wosebita kedźbnosć ma so wotkrywanju, zachowanju a spřistupnjenju namrětych kulturnych hódnotow wěnować. Zaměrnjo spěchować ma so serbske ludowumělske skutkowanje kaž tež wuwijanje kulturnych a wumělskich talentow, wosebje młodžiny. Podpěrować ma so zhromadne dźěło mjez powołanskimi a ludowymi wuměłcami.

- Domowina wěnuje spřistupnjenju serbskich kulturnych hódnotow wšej ludnosći, wosebje w serbskim sydlenkim rumje, wjetšu kedźbnosć. Za to maja so tež zarjadowanja a swjedženje na wsach a w měscanskich bydlenkich wobwodach wužiwać. Serbske wulkozarjadowanja, kaž mjezynarodny lužiski folklorny festiwal w Chrósćicach, maja so hišće sylnišo ludowe swjedženje wuwić. Wone maja ke krućenju zhromadnosće mjez Serbami a Němcami cyłeje Łužicy přinošować.

- Nošerstwo, struktury a finacielne wuhotowanje serbskich kulturnych a wědomostnych institucijow maja narodnym potřebnosćam wotpowědować. Wšě serbske institucije bjez wuwzaća maja narodne dźěło inspirować a ze swojimi specifiskimi móžnosćemi podpěrować. Wutworić ma so šula za hornjoserbsku rěč a kulturu.

- Z wědomostnym slědženjom na polu serbskich stawiznow, rěče, kultury a wuměłstwa a na polu sorabistiki cyłkownje a z nałożowanjom slědžerskich wuslědkow a dopóznacow ma so dalewuwiwanje serbskeje rěče, kultury a narodneho wědomja Serbow spěchować.

- Serbske nowiny, časopisy, literatura, serbske rozhłosowe a telewizijne wusyłanja su wažny nošer, posrědkowar a multiplikator serbskeje rěče a kultury. Maja informować, kubłać a zabawjeć. Tež z jich pomocu tworja a wuwědomja sej Serbja swoje měnjenje k narodnemu a towaršnostnemu žiwjenju. Wone maja być po wobsahu pluralne a naročne, po formje wabjace a rěčnje přikładne.

3. Hospodarstwo

- We wobłuku regionalneho a nadregionalneho planowanja wuwića infrastruktury a gospodarstwa maja so zajimy serbskeho ludu wobkedźbować. Socialna wěstota a zaručena žiwjenska perspektiwa za kóždeho wobydlerja Łužicy je zakładne wuměnjenje za zachowanie a wuwijanje serbskeje rěče a kultury. Domowina prócuje so zaměrnje wo zastupnistwo Serbow we wotpowědnych rozsudźowacych gremijach. Z aktiwnej podpěru a sobudžětom na wšěch runinach a projektach, kiž tutomu zaměrej słuža, zwoprawdźamy najlěpje swoju sobuzamołwitosć.

- Domowina zasadźuje so za wuchowanje sydlenkeho ruma Serbow a podpěruje bóž wobydlerstwa, kotraž je wot dewastowanja potrjechene. Domowina prócuje so wo wužiwanje wšitkich spěchowanskich a koperaciskich móžnosćow za wutworjenje wukubłanskich městnow w serbskich institucijach, pola rjemjeslnikow a předewzaćelow kaž tež w zarjadach zjawneje słužby we Łužicy.

- Domowina podpěruje wuwijanje kulturneho turizma po cyłej Łužicy. Wona džiwa při tym swój wliw na to, zo stej serbska rěč a kultura wšudže z wobstatkom tutoho wuwija.

4. Zhromadne dźěło z komunalnymi a statnymi zastupnistwami

- Zakonske rjadowanje prawow Serbow a fungowace mechanizmy za jich přesadženje a zwoprawdženje – wosebje na wokresnej a komunalnej runinje - je eksistencielne prašenje serbskeho luda. Domowina žada sej zapisanje mjeńšinoweho artikla do zakładneho zakonja Zwjazkoweje republiki Němska, kotryž škit a spěchowanje awtochtonych mjeńšin w Němskej garantuje. Wona postupuje w tutej naležnosći zhromadnje z druhimi zastupnistwami tutych mjeńšinow w Němskej.

- Domowina podpěruje prócowanja serbskeju radow při krajnymaj sejmomaj Braniborskeje a Sakskeje wo hišće efektiwniše zhromadne dźěło mjez zastupnikami parlamentow a knježerstwow. Wona wudžeržuje wuske dźělowe kontakty k serbskim zapóslancam w krajnymaj, wokresnych a komunalnych parlamentach a podpěruje jich prócowanje, serbsko-specifiske naležnosće na dobro Serbow rjadować. Zo bychu so serbske narodne zajimy wobkedźbowali, nawjazuje a wudžeržuje wuske kontakty k wšitkim wokresnym sejmikam a krajnym radam, k mešćanskim radam w Choćebuzu a Wojerecach, wjesnjanoštam, mešćanoštam a gmejnskim radam w serbskim sydlenkim rumje.

- Předsydstwa w Domowinje zjednočenych towarstwow, zjednoćenstwow, župow a skupinow prócuja so wo to, při wólbach do parlamentow wšěch runinow dobywać kompetentnych Serbow jako kandidatow na lisćiny stronow a wólbnych zjednoćenstwow.

- Domowina prócuje so wo status korporacije zjawneho prawa.

5. Koordinacija a integracija narodneho skutkowanja

- Domowinske župy, jeje skupiny a druhe městne towarstwa maja wjes, gmeju, mešćanski wobwod abo wokres za teritorij swojeho skutkowanja. Jim ma so wurjadny wuznam přicpěwać. Wone organizuja a spěchuja w swojim teritoriju serbske towaršnostne žiwjenje a prócuje so wšitkich Serbow do njeho zapřijeć. W župach měli so serbske kulturne srjedžišća wuwijać. Nadregionalne towarstwa a zjednoćenstwa wobohaćeja na swoje wašnje narodne žiwjenje a njesu sobuzamołwitosć za narodne dźěło na bazy.

- Koordinacija a integracija cyłnarodneho skutkowanja su nadawk Zwjazkoweho předsydstwa Domowiny a jeho zarjada.

6. Mjezynarodne počahi

- Serbske towarstwa, zjednoćenstwa, župy, skupiny a jednotlivcy kaž tež institucije pohłubšeja swoje počahi k słowjanskim ludam a tamnym kulturnym cyłkam, sportowym zjednoćenstwam, institucijam, tež na runinje kultury, turizma a hospodarstwa.

Serbja měli na přesvědčivé wašnje być z příkladom, kak hodži so proces globalizacije a rozšěrjenja EU přez dwu- a wjacerěčnosť we wzajemnej a tolerantnej atmosferje zwoprawdźić.

- Domowina zastupuje zajimy Serbow kaž tež zhromadne zajimy narodnych mjeńšin a ludowych skupin w mjezynarodnych organizacijach. Wona džěła aktiwnje sobu w gremijach, kiž so wo rjadowanje prawow za narodne mjeńšiny a ludowe skupiny prócuja.

Předležacy program wobsahuje zaměry a ćežišća narodneho džěła za přichodne lěta. Wón zwuraznja zhromadnu wolu w třěšnym zwjazku zjednočenych člonow. Towarstwa, zjednoćenstwa, župy, skupiny, institucije a jednotlivcy kaž tež Załožba za serbski lud zwoprawdźuja jón zaměrnje po svojich móžnosćach.